

A javító vizsga témakörei magyar nyelvből

a 9. KöVit és a 9. ST osztály számára

I. Kommunikáció, tömegkommunikáció

- A kommunikáció fogalma
- Kik/mik között jöhet létre (ember – ember; ember – állat, ember – gép, stb.)
- Tényezői a Jacobson-féle nyelvi-kommunikációs modell alapján (adó, vevő, üzenet, csatorna, kód, kapcsolat, közös nyelv, közös előismeretek, közös valóság)
- Céljai (3 alapcél: közlés; érzelm kifejezés; felhívás; 3 kiegészítő cél: kapcsolatteremtés, -fenntartás és lezárás; értelmezői / metanyelvi cél; esztétikai cél)
- A kommunikáció típusai (példákkal)
 - irány szerint: egyirányú, többirányú
 - tér és idő szerint (a partnerek jelenlétének módja szerint): közvetlen, közvetett
 - kifejezőeszközök szerint: nyelvi (verbális) és nem nyelvi (nonverbális)
- A nyelvi kommunikáció összetevői: a nyelvi egységek / építőelemek (hang – fonéma; szóelem – morféma; szó – lexéma; szókapcsolat – szintagma; mondat; szöveg)
- A nem nyelvi kommunikáció összetevői (arcjáték / mimika, kézmozdulatok / gesztusok, tekintet, testtartás, térközsabályozás, hajviselet, öltözködés, smink, tetoválás, piercing, stb.)

- A tömegkommunikáció fogalma és típusai: sajtó, rádió, tévé, számítógép és internet
- A sajtó (nyomtatott és online újságok, folyóiratok)
- A nyomtatott sajtótermékek csoportosítása:
 - a megjelenés gyakorisága szerint: napilap, hetilap, havilap, negyedévenkénti...
 - a terjesztés köre szerint: világméretű, határon túli, országos, regionális, megyei, városi / települési, intézményi
- Sajtóműfajok csoportosítása:
 - Tájékoztató sajtóműfajok: hír, közlemény, tudósítás, riport, interjú
 - Véleményközlő sajtóműfajok: hírmagyarázat (kommentár), jegyzet, glossza, ajánló, kritika (bírálat)
- A rádiónál és a tévénél tudni a csoportosításukat
 - a fenntartó szerint: közszolgálati és kereskedelmi – példákkal!
 - rádiós és tévés műsorok műfajai szerint: hír, zene, politikai / közéleti, gazdasági, kulturális, kisebbségi, vallási, sport, stb.
 - tévénél azt, mi az az egyprofilú és többprofilú tévécsatorna, példákat is tudni mondani a különféle profilokra (tematikus csatornák mint egyprofilú csatornák, pl.: zene – MTV, Muzsika TV, Mezzo; tudományos-ismeretterjesztés – NatGeo, Spektrum, Discovery Channel, stb. Többprofilú csatornákra is tudni példákat.)
- A számítógép és az internet rengeteg felhasználási lehetősége.
- Az internet, az online világ hátrányai, veszélyei.

II. Hangtan

- A hang, a fonéma és a betű fogalma
- Beszélőszervek (tüdő, légcső, gégefő a hangszalagokkal, garatüreg az ínyvitorlával / nyelvcsappal, orrüreg, szájüreg, nyelv, fogak, szájpadlás, ajkak) és a hangképzés folyamata
- A magyar nyelv hangrendszere, az ABC és a betűrendbe sorolás főbb szabályai
- A hangok csoportosítása: magán- és mássalhangzók (14 mgh.; 25 msh.); a főbb különbségek a magán-és mássalhangzók képzése és hangzása, viselkedése között (füzetbeli kis táblázat)
- A magánhangzók csoportosítása
 - a kiejtés időtartama szerint: rövid, hosszú
 - az ajak alakja szerint: ajakkerekítéses (labiális), ajakréses (illabiális)
 - a nyelv függőleges irányú mozgása szerint: felső, középső, alsó és legalsó nyelvállású
 - a nyelv vízszintes irányú mozgása szerint: magas és mély – segédzavak: a magas mgh.-knál: *teniszütő*, a mély mgh.-knál: *autó*
- Magánhangzó-törvények: hangrend és illeszkedés
- A mássalhangzók csoportosítása
 - A kiejtés időtartama szerint: rövid, hosszú
 - Betűként leírva, betűjegyek szerint: egyjegyű, kétjegyű, háromjegyű
 - A hangszalagok viselkedése szerint: zöngés, zöngétlen
- Mássalhangzó-törvények: összeolvadás, rövidülés, kiesés, zöngéesség szerinti részleges hasonulás, képzés helye szerinti részleges hasonulás, írásban jelölt teljes hasonulás („a”, „b” és „c” eset), írásban jelöletlen teljes hasonulás

A magán- és mássalhangzók csoportosításánál mindenre kell tudni példákat is mondani (ajakkerekítéses mgh., mély mgh., zöngés msh., stb.), és a magán- és mássalhangzó-törvények szabályait, magyarázatát is tudni kell + felismerni ezeket konkrét szavakban. (Ahogy órán is gyakoroltuk.)

III. Szóelemek

- A szóelem (morféma) fogalma
- A szóelemek csoportosítása: szótövek (tőmorfémák) és toldalékok (toldalékmorfémák)
- A szótövek típusai alak szerint: egyalakú és többalakú tövek
- A toldalékok csoportosítása: képzők, jelek és ragok (a toldalékcsoport főbb jellemzői, jelölésük számokkal a szóalakon belül, tipikus helyük a szóalakon belül, példák rájuk)
- Az ejtéskönnyítő hang / kötőhang szerepe

Az órán gyakoroltaknak megfelelően tudni kell szóalakokat elemekre bontani (leválasztani, jelölni a szótövet és a toldalékokat); számozni és minél pontosabban megnevezni az egyes szóelemeket.

IV. A szófajok (A magyar nyelv szófaji rendszere)

- A szófaj fogalma
- Alapszófajok: ige, főnév, melléknév, számnév, igenév, névmások, határozószó
- Viszonyyszavak: névelő, névutó, segédige, igekötő, kötőszó, szóértékű módosítószó
- Mondatszók

Mindent tudni kell: az egyes szófajok fogalma, csoportjaik / alcsoportjaik, viselkedésük főbb jellemzői, stb. Konkrét szavak (példák) alapján fel is kell ismerni az egyes szófajokat, illetve neked is tudnod kell példákat mondanod adott szófajú szavakra. (Lásd: amilyen szófajokkal kapcsolatos feladatokat az órákon gyakoroltunk, illetve amilyenek az utolsó két dolgozatban szerepeltek!)

A javító vizsga írásbeli és szóbeli részből áll.

Az **írásbeli feladatlap** MINDEN TÉMAKÖRBŐL tartalmazhat vegyesen válogatott feladatokat – elméleti (fogalmak) és gyakorlati jellegűeket egyaránt.

A **szóbeli vizsgán** tételekből húz a tanuló, minimum két tételt. Ezekhez iránymutató: a fentebbi témakörök, témák.

A felkészüléshez ajánlott:

- **mindenekelőtt az órai saját vázlatok, jegyzetek + a szaktanártól kapottak** (Ha nincsenek saját jegyzeteid, kérj azokat kölcsön - akár a teljes nyári szünetre is - egy megbízható osztálytársától!)
- **a 9.-es nyelvtan tankönyv vonatkozó fejezetei**

A vizsgára való eredményes felkészülést kívánok:

Mukics Zita
szaktanár

Szombathely, 2022. 06. 15.